

**AFRICAN FIRST LADIES PEACE MISSION:
ІНСТИТУЦІЙНИЙ ВИМІР СПІВПРАЦІ ПЕРШИХ ЛЕДІ
У МИРОБУДУВАННІ**

***Анотація.** У дослідженні аналізується діяльність перших леді держав Африки в процесі розбудови миру. Автор досліджує особливості, притаманні інституту першої леді Африканських держав, а також роль African First Ladies Peace Mission у процесі врегулювання конфліктів у регіоні.*

***Ключові слова:** перша леді, Африканські держави, миробудування, культура миру.*

***Abstract.** The article analyzes the role of African First Ladies in peacebuilding. The author researches the key features of the institution of the First Lady of African countries, as well as the role of the African First Ladies Peace Mission in the process of conflict resolution in the region.*

***Keywords:** first lady, African countries, peacebuilding, culture of peace.*

Процеси деколонізації та необхідність подолання колоніального минулого, втручання зовнішніх акторів у державотворення молодих африканських держав тощо обумовлюють високий рівень конфліктності на континенті. Це і міжплеменні, і міждержавні конфлікти з високим рівнем застосування насилля і великою кількістю жертв. На тлі миротворчих зусиль, що докладають регіональні та міжнародні організації, поза увагою залишається роль перших леді країн Африки. Між тим, існує ініціатива African First Ladies Peace Mission, яка свідчить про безпосередню участь перших леді африканських держав у процесі миробудування в регіоні.

На сучасному етапі діяльність перших леді країн Африки відзначається активністю та високим рівнем організованості, що виражається у наявності на африканському континенті регіонального об'єднання дружин президентів – Організації перших леді держав Африки за розвиток (попередня назва – Організація перших леді держав Африки проти ВІЛ / СНІДу), до складу якої входять перші леді 28 африканських країн [4].

В Африці становлення інституту першої леді тісно пов'язане з процесом деколонізації держав континенту та їхнього подальшого суспільно-політичного розвитку. У міру здобуття африканськими країнами незалежності в межах одного континенту виникли нові держави з різними політичними режимами. Оскільки інститут першої леді є атрибутом політичної культури демократичних держав, тоталітарний режим або військова диктатура автоматично виключають наявність цього соціального конструкту в традиційному його розумінні. Тому рівень розвитку інституту першої леді в державах Африки варіюється залежно від політичного режиму та політичної історії країни.

Інститут першої леді в державах Африки має свої характерні особливості, обумовлені історичними подіями та політичними процесами на континенті. Відтак, існує традиція називати перших леді країн Африки «Матір'ю нації» або просто «Мамою». Це пов'язано з тим, що дружини деяких африканських президентів були їхніми соратницями в боротьбі за незалежність, тому згаданий вище спосіб звернення є своєрідним відзначенням їхнього внеску у державотворення. Окрім того, подібна форма звертання втілює погляд на першу леді як

продовження родинних, патріархальних відносин, наголошуючи на її важливій соціальній, а не політичній ролі. Наприклад, Нгіну Кеніату, дружину першого президента Кенії Джомо Кеніати, яка брала участь в антиколоніальній боротьбі, називали «Мама Нгіна» [5]. Незважаючи на те, що вже понад 60 років держави Африки є незалежними, традиція називати першу леді «Мама» зберігається дотепер. Ще однією особливістю африканського інституту перших леді є довгий термін перебування дружини президента на цій неофіційній посаді. У деяких країнах Африки (наприклад, Екваторіальна Гвінея, Зімбабве та ін.) конституцією не передбачені обмеження щодо кількості разів переобрання президента, тому глава держави може висувати свою кандидатуру на вибори нескінченну кількість разів і залишатися на посаді впродовж довгих років. Також існують випадки, коли державна конституція передбачає можливість переобрання президента на більше, ніж на два терміни (Республіка Конго, Руанда та ін.), водночас строк обрання становить від 5 до 7 років, що в загальному може становити від 15 до 21 року. Перша леді виконує свої обов'язки стільки ж часу, скільки її чоловік перебуває при владі. Наприклад, пані Констанція Обіанг, дружина президента Екваторіальної Гвінеї, виконує обов'язки першої леді 43 роки, Жанетт Кагаме, перша леді Руанди – 22 роки, Антуанетта Сассу-Нгессо, перша леді Республіки Конго – 25 років.

Одна з ключових рис, яка відрізняє діяльність перших леді держав Африки, – схильність до об'єднання та співпраці. Одним із чинних об'єднань перших леді африканських країн, яке демонструє активну діяльність у межах континенту, є African First Ladies Peace Mission (AFLPM). Заснування AFLPM стало наслідком четвертої Всесвітньої конференції зі становища жінок, яка проходила в 1995 р. в Пекіні [1]. Тоді дружини глав держав Африки, які були присутні на конференції (Нігерія, Гамбія, Бенін, Уганда, Лесото та Бурунді), зустрілися окремо для обговорення затяжних конфліктів в Африці. Під час дискусії було вирішено, що перші леді нестимуть миротворчу місію в Африці, щоб посилити зусилля своїх чоловіків-президентів, а також регіональних організацій та урядів держав, з метою сприяння миру, а також пом'якшення негативних наслідків війни, особливо для жінок і дітей. Перші леді-засновниці висунули ініціативу розширити місію на всю територію Африки та залучити до співпраці інших дружин президентів. Офіційне проголошення створення African First Ladies Peace Mission відбулося в 1996 р. в м. Хараре, Зімбабве, під час саміту Організації Африканської Єдності. На сьогодні до AFLPM входять перші леді 45 країн Африки. Основними цілями об'єднання є формування культури миру та розвитку, надання підтримки та допомоги жертвам конфліктів, використання механізмів інституції для захисту жінок і дітей у зонах збройних конфліктів [1].

Африка – регіон із високим рівнем конфліктності. За даними ресурсу Global Conflict Tracker, наразі на африканському континенті локалізується 9 триваючих конфліктів різного характеру [3]. Безперервність конфліктів та спричинені ними гуманітарні кризи глобального характеру обумовили втручання міжнародних організацій та сформованих ними миротворчих місій. Однак, зовнішнє втручання не завжди давало позитивний результат, а часом і спричиняло загострення ситуації. У таких умовах AFLPM виступає додатковим внутрішнім інструмен-

том конфліктного менеджменту, який бере на себе дві функції: впровадження заходів, направлених на попередження конфліктів, та вирішення гуманітарних питань. Перші леді держав Африки в рамках свого об'єднання не взаємодіють безпосередньо з учасниками конфлікту, вони працюють з його причинами та наслідками.

Бачення AFLPM передбачає визнання наявності тісного зв'язку між захистом жінок і дітей із розбудовою миру. Шляхом проведення інформаційно-роз'яснювальних кампаній та сприяння підвищенню обізнаності жінок і дітей організація прагне зменшити вірогідність виникнення конфліктів у майбутньому. Ще одним превентивним заходом є посилення відповідальності жінок у суспільстві та збільшення їхньої залученості до миротворчих зусиль. Включення жінок до переговорних груп має служити механізмом запобігання, управління та вирішення конфліктів в Африці. AFLPM передбачає проведення семінарів та тренінгів, які мають на меті надання учасникам необхідних навичок та здібностей для участі в конфліктному врегулюванні в межах їхніх громад. У фокусі AFLPM перебувають гуманітарні питання, а саме подолання бідності та безпритульності як потенційних причин конфліктів. Діти, які опинилися на вулиці, потенційно можуть стати чинниками підвищення конфліктності [1]. Тому діяльність AFLPM передбачає також вирішення проблеми безпритульних дітей. Що стосується реалізації передбачених заходів, то не всі перші леді-учасниці AFLPM однаково впроваджують їх у своїх країнах. Наразі найбільш активною в цьому напрямі була колишня перша леді Нігерії Пейшенс Джонатан, яка проводила інформаційну кампанію та пропагувала мирне співіснування і співробітництво, влаштовувала благодійні концерти, залучала стейкхолдерів, співпрацювала з Інститутом миру та врегулювання конфліктів [2]. Інші перші леді все ще намагаються інтегрувати бачення AFLPM у суспільне життя своїх держав.

Перші леді африканських держав у межах AFLPM виявляють себе більш активно в питаннях, пов'язаних із підтримкою жертв конфлікту. Організацією надається постійна гуманітарна допомога жертвам конфліктів по всій Африці [2].

Отже, діяльність AFLPM не передбачає втручання у політичні чи військові аспекти конфліктів. Організація займається переважно гуманітарними питаннями, які здебільшого зосереджені на наданні допомоги жертвам конфліктів. Декларовані AFLPM заходи із запобігання конфліктів у довгостроковій перспективі можуть мати позитивний результат, що відобразиться на зниженні рівня конфліктності. Однак, наразі перші леді країн Африки не виявляють особливої активності щодо реалізації вищезгаданих заходів.

Джерела та література

1. African First Ladies Peace Mission. URL: <https://aflpm-mipreda.org/en/>
2. Awodola B. Peacebuilding in Africa: A Review of the African First Ladies Peace Mission. URL: <http://www.csq.ro/wp-content/uploads/Bosede-AWODOLA.pdf>
3. Global Conflict Tracker. Council on Foreign Relations. URL: <https://www.cfr.org/global-conflict-tracker/?category=us>
4. Organization of African First Ladies for Development (OAFLAD). URL: <https://oaflad.org/en/>
5. Prokopenko L. Development of the institution of the First Ladyship in Africa. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/development-of-the-institution-of-the-first-ladyship-in-africa>